

7. Стратегія Європейської комісії з корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) 2011-2014: швидше, вище, сильніше. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.csr-ukraine.org/ctrategiya_evropeyskoi_komisii_html
8. Принципи ООН з соціальної відповідальності інвесторів (PRI): [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.unpri.org>
9. Проект Національної концепції розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.pfi.org/ua/index/php?option=com>
10. Практика благодійної діяльності бізнес-компаній в Україні: сучасний досвід» (звіт за результатами дослідження) / Автори: А. Гулевська-Черниш, Д. Непочатова, Л. Паливода, С. Шендеровський; за заг. ред. А. Гулевської-Черниш. – К. : Салютіс, 2010. – 60 с.
11. Мельничук С. Безпечні продукти — умова СОТ / С. Мельничук, Р. Гончар // Агросектор. — 2012. — № 9. — С. 15 — 17.

УДК 658.562:005.591.3-027.236:005.22

МАРТИНОВСЬКИЙ В.С., канд. екон. наук, доцент, СЬОМІНА Ю.О., магістрант

Одеська національна академія харчових технологій

МЕТОДИКА РОЗРАХУНКУ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА НА ПІДПРИЄМСТВАХ

У статті розглянуто особливості підходів до розрахунку економічної ефективності виробництва підприємств. На основі аналізу існуючих показників запропоновано удосконалений показник та його практичне застосування.

Ключові слова: ефективність, економічна ефективність, вимірювання, показники, виробництво

Peculiarities of approaches for calculation of the efficiency of manufacture are investigated in the article. Here we have proposed improved index based on existent indexes and showed its practical application.

Keywords: efficiency, economic efficiency, calculation, indicators, manufacture

Вступ. Основною метою роботи будь-якого підприємства є ефективність його діяльності. Для розробки стратегії підвищення ефективності виробництва потрібне перш за все розуміння чинників, що на неї впливають, та їх взаємозв'язку. Питання оцінки ефективності виробництв і підходів щодо її кількісного вимірювання вийшло на перший план з початку розвитку економічної науки і є особливо актуальним на сучасному етапі розвитку ринкових відносин в Україні. Серед вчених-економістів, які досліджували і вдосконалювали методику розрахунку показників ефективності можна зазначити таких, як П.В. Осіпов, С.Ф. Покропивний, Ю.М. Лопатинський, О.О. Воронін, О.М. Синіговець, М.Н. Нагорська, Ю.О. Літковець, В.І. Отенко.

Ефективність розглядається з точки зору різних підходів, з урахуванням різного ступеня деталізації, різноманітних факторів. Найпоширенішим є таке визначення: ефективність виробництва — це узагальнене і повне відображення кінцевих результатів використання засобів, предметів праці і робочої сили на підприємстві за певний проміжок часу [1]. Осіпов П.В. визначає ефективність, як показник, що визначає співвідношення економічного ефекту і витрат, які цей ефект забезпечили [2]. Отенко В.І. зазначає, що ефективність показує ступінь використання трудових, матеріальних, фінансових, природних та інших ресурсів, ступінь забезпечення позитивного результату (ефекту) [3].

Постановка завдання. Метою роботи є дослідження існуючих традиційних та сучасних ме-

тодів вимірювання економічної ефективності, розгляд практичного застосування основних показників на прикладі підприємств харчової промисловості і розробка удосконаленого показника. Вирішення поставлених у роботі завдань здійснено з використанням методів порівняльного аналізу, економіко-математичного аналізу.

Результати. Проблема визначення економічної ефективності діяльності підприємства пов'язана з визначенням відповідного критерію ефективності і формуванням системи показників. Визначення загальної ефективності діяльності підприємства вимагає врахування багатьох чинників. Можна розробити показники ефективності використання для кожного виду ресурсів або спільно для всіх ресурсів. Традиційний підхід, що базується на класичній моделі Дюпона "Рентабельність капіталу", передбачає оцінку ефективності на основі двох груп показників: узагальнюючих - показників першого рівня, які характеризують ефективність діяльності підприємства в цілому, порівнюючи результативні показники з витратами усіх ресурсів, та показників другого рівня, які оцінюють ефективність використання окремих видів ресурсів підприємства: ефективності використання праці (темп росту продуктивності праці, трудомісткість одиниці продукції та ін.), ефективності використання основних фондів (фондовіддача, рентабельність основних засобів та інші), ефективності використання фінансових коштів (оборотність обігових коштів та ін.) [4].

Зупинемось на показниках ефективності виробництва, що характеризують її в цілому. Рентабельність – це відносний показник економічної ефективності, що порівнює отриманий ефект із витратами або ресурсами, використаними для досягнення цього ефекту [5].

Аналіз рентабельності підприємства проводиться за допомогою:

показників рентабельності, з використанням витратного підходу (рентабельність продукції, рентабельність операційної діяльності та ін.);

показників, що характеризують прибутковість продажу (чиста рентабельність продажу та ін.); показників ефективності використання ресурсів, або ресурсний підхід (рентабельність власного капіталу, рентабельність активів) [6].

Розрахуємо рентабельність на прикладі підприємств кондитерської промисловості (для розрахунків використовувалась інформація фінансової звітності ПАТ «Кондитерська фабрика «Харків'янка» [7].

Рівень рентабельності (Р) визначається за формулою:

$$P = \frac{\Pi}{Вв} \times 100\% \quad (1)$$

де Π — валовий прибуток від реалізації (робіт, послуг);

$Вв$ — виробничі витрати на реалізовану продукцію (її виробнича собівартість).

$$P(2011) = 19655/169721 \times 100\% = 11,58\%$$

$$P(2012) = 22538/174171 \times 100\% = 12,94\%$$

Залежно від того, із чим порівнюється показник прибутку, виділяють такі види рентабельності:

Рентабельність капіталу:

$$R_K = \text{Чистий прибуток} \times 100\% / \text{Середньорічна величина капіталу} \quad (2)$$

Рентабельність власного капіталу:

$$R_{BK} = \text{Чистий прибуток} \times 100\% / \text{Середньорічна величина власного капіталу} \quad (3)$$

Рентабельність продажів:

$$R_{ПР} = \text{ЧП} \times 100\% / \text{ЧД} \quad (4)$$

Узагальнюючим показником ефективності споживаних ресурсів може слугувати показник витрат на одиницю товарної продукції, що характеризує рівень поточних витрат на виробництво (собівартості виготовлення певних виробів). Показник витрат на 1 гривню продукції вказує на прямий зв'язок між собівартістю й прибутком. Витрати на одну гривню продукції розраховуються діленням загальної суми витрат на виробництво продукції на обсяг виробленої промислової продукції в діючих оптових цінах підприємства.

$$Вв \text{ на } 1 \text{ грн} = C / ОП \quad (5)$$

$$Вв \text{ на } 1 \text{ грн} (2011) = 169721 / 214527 = 0,791 \text{ грн/грн}$$

$$Вв \text{ на } 1 \text{ грн} (2012) = 174171 / 222116 = 0,784 \text{ грн/грн}$$

Узагальнюючий показник ефективності застосовуваних ресурсів підприємства можна визначити, користуючись формулою:

$$Езр = P / \Pi + (Фос + Фоб) / Кпвп, \quad (6)$$

де $Езр$ - ефективність застосовуваних ресурсів;

P — госпрозрахункова чиста продукція за зіставленими цінами (обсяг реалізованої у розрахунковому році продукції за вирахуванням матеріальних витрат, плати за ресурси, проценту за кредит);

Π — чисельність працюючих на підприємстві;

$Фос$ - середньорічний обсяг виробничих основних фондів за відновною вартістю;

$Фоб$ - вартість оборотних фондів підприємства;

$Кпвп$ - коефіцієнт повних витрат праці (визначається відношенням чисельності працюючих у сфері матеріального виробництва до обсягу утвореного доходу; застосовується для перерахунку уречевленої у виробничих фондах праці у середньорічну кількість працівників).

До найважливіших узагальнюючих показників ефективності виробництва відноситься частка приросту обсягу виробленої продукції за рахунок інтенсивних чинників (інтенсифікації виробництва). Це зумовлюється тим, що в сучасних умовах господарювання економічно і соціально вигіднішим є не екстенсивний (шляхом збільшення обсягу застосовуваних ресурсів), а саме інтенсивний (за рахунок кращого використання наявних ресурсів) розвиток виробництва.

Частку приросту продукції за рахунок інтенсифікації виробництва можна визначити за формулою:

$$У_{\text{інт}} = 100 (1 - WZ/WP), \quad (7)$$

де $У_{\text{інт}}$ — частка приросту обсягу продукції, що зумовлена інтенсифікацією виробництва;

WZ — приріст застосовуваних ресурсів за певний період, %;

WP — приріст обсягу виробництва продукції за певний період, % [8].

Багаточинниковий підхід пропонується в науковій економічній літературі, проте рідко застосовується на практиці. Передбачає використання агрегованих індексів ефективності, що є складними і важкими для інтерпретації, а тому і не стали загальнознаними.

Віднесемо до споживаних ресурсів оплату праці, амортизаційні відрахування за рік (основні фонди) і вартість матеріальних ресурсів (оборотні фонди) за оборотний період.

$$E = \Pi / (ОВФ + ОК + Фзп / 12) \times 100\% \quad (8)$$

$$E = \Pi / (А + ОК / Коб + Фзп / 12) \times 100\% \quad (9)$$

$$Коб = РП / ОК \quad (10)$$

$$Коб(2011) = 214527 / ((11942 + 15540) / 2) = 214527 / 13741 = 15,61$$

$$E(2011) = 19655 / (16592 + 13741 / 15,61 + 44364 / 12) = 19655 / (16592 + 880,27 + 3697) = 19655 / 21169,27 \times 100\% = 92,85\%$$

$$Коб(2012) = 222116 / ((15540 + 27167) / 2) = 222116 / 21353,5 = 10,4$$

$$E(2012) = 22538 / (15388 + 21353,5 / 10,4 + 44108 / 12) \times 100\% = 22538 / (15388 + 2053,22 + 3675,67) \times 100\% = 22538 / 21116,89 = 106,7\%$$

Висновки. Розроблений підхід до оцінювання ефективності дає можливість розрахувати ефективність виробництва одного року.

Література

1. Бойчик І. М. Економіка підприємства. Навч. пос. / І. М. Бойчик – Київ : Атіка, 2002. – 480 с.
2. Осіпов П. В. Методологія управління виробничим потенціалом харчової промисловості : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра. екон. наук: спец. 08.07.01 „Економіка промисловості” / П. В. Осіпов; НАН України. Ін-т пробл. ринку та екон.-екол. дослідж. - О., 2004. - 30 с.
3. Отенко В. І. Формування аналітичного інструментарію оцінки ефективності діяльності підприємства // Бізнес Інформ. – 2013. – № 5. - С. 232-237. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до журн. : www.business-inform.net.
4. Ковальчук І. В. Економіка підприємства : навч. посібник / І. В. Ковальчук.- К. : Знання, 2008. - 679 с.
5. Єрухимович І. Л. Ціноутворення : навч.-метод. посіб. – 3-є вид., стереотип.- К. : МАУП, 2003.– 108 с.
6. Синіговець О. М. Сучасні підходи до оцінки ефективності діяльності підприємства / О. М. Синіговець // Збірник наукових праць Вісник НТУ "ХП". – 2010. – № 58 : Технічний прогрес та ефективність виробництва. – С. 8-13.
7. Офіційний сайт корпорації Бісквіт-шоколад. - [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.biscuit.com.ua/ua/about/shareholdersua.html>
8. Економіка підприємства / [Грещак М. Г., Колот В. М., Наливайко А. П. та ін.] ; КНЕУ. - К. : КНЕУ, - 1999. - 562 с.

УДК: 65.015.3

КОЗАК Е.Б., канд. екон. наук, доцент, ПИДГУРСКАЯ А.М., студ., ФОМЕНКО М.В., студ.
Одесская национальная академия пищевых технологий

ИННОВАЦИОННЫЙ ПОДХОД К ПОСТРОЕНИЮ КАРЬЕРЫ СОВРЕМЕННОГО ПРЕПОДАВАТЕЛЯ ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ

В статье рассмотрены проблемы выбора студенческой молодежью профессии и профиля дальнейшего образования. Проанализированы вопросы стимулирования к постоянному совершенствованию педагога, влияния типа трудовой мотивации на возможность и желание построить научную карьеру в высших учебных заведениях страны. В рамках исследования и перечисленных вопросов молодыми учеными (Пидгурской А.М., Фоменко М.В., Шатурой М., Харченко Т., Каламан Ю.) проведено анкетирование украинских студентов, а также студентов ближнего зарубежья с целью определения инновационного подхода к моделированию карьеры преподавателя ВУЗа.

Ключевые слова: мотивационная модель, карьера, преподаватель, высшее учебное заведение (ВУЗ), потребности педагога, потребности студента, фасилитатор, рынок труда, профессиональное самоопределение, самоактуализация

The article considers the problem of choosing a profession and profile of further education. Analyzed issues incentive for continuous improvement of the teacher, the influence of type of motivation on the ability and desire to build a scientific career in higher educational institutions of the country. In the study, and these issues of young scientists (Pidgurskoy A.M., Fomenko M.V., Shatura M., Kharchenko T., Kalaman Y.) conducted surveys of Ukrainian students, as well as students of the near abroad to identify innovative approaches to modeling career college teacher.

Keywords: motivation almodel, career, teacher, higher education institution, the needs of the teacher, student needs, the facilitator, the labor market, professional self-determination, self-actualization

Введение. Основные направления развития формируют основные системные институциональные вызовы, с которыми столкнулась высшая школа страны. Новая экономика и новое общество нуждаются в новых профессиональных кадрах. Высшая школа оказалась не готова к этому вызову. ВУЗы постепенно меняют собственную идентичность. К статусу образовательного учреждения добавляются также аналитические, консалтинговые функции, функции региональных центров развития. В самом образовательном учреждении меняется тип идентичности преподавателя. Преподаватель должен становиться тренером, консультантом, помогающим устанавливать траекторию развития студентам, ставить им навигатор по самообразованию. Преподаватель становится фасилитатором, не единственным носителем готового

знания, а провокатором по самообразованию студента. Сам студент должен становиться не тем, кого учат, а тем, кто самостоятельно учится, умеет добывать знания, выстраивает самостоятельно свой запрос на собственное образование, сам отвечает за свое образование (а не родители, не школа и не вуз). ВУЗ становится современным предприятием, разрабатывающим гуманитарные технологии, оснащенным по последнему слову техники, включенным в мировые информационные сети. Сама отрасль образования стала важнейшей отраслью экономики. Бюджеты образовательных систем в регионах сопоставимы с бюджетами регионов и крупнейших предприятий.

Переход к рынку труда не только внес коррективы, но и существенно изменил подходы к разработке теории и практики профессионального самоопре-